YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

2 päivänä lokakuuta 2003 *

Asiassa C-194/99 P,

Thyssen Stahl AG, kotipaikka Duisburg (Saksa), edustajanaan Rechtsanwalt F. Montag, prosessiosoite Luxemburgissa,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu toinen jaosto) asiassa T-141/94, Thyssen Stahl vastaan komissio, 11.3.1999 antaman tuomion (Kok. 1999, s. II-347) kumoamista osittain,

ja jossa vastapuolena on

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Currall ja W. Wils, avustajanaan Rechtsanwalt H.-J. Freund, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann (esittelevä tuomari) ja S. von Bahr,

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 31.1.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.9.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Thyssen Stahl AG on yhteisöjen tuomioistuimeen 25.5.1999 toimittamallaan valituksella hakenut muutosta EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-141/94, Thyssen

Stahl vastaan komissio, 11.3.1999 antamaan tuomioon (Kok. 1999, s. II-347; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla on hylätty osittain valittajan kanne, jossa se vaati EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta Euroopan teräspalkkituottajien sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin 16 päivänä helmikuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/215/EHTY (EYVL L 116, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista osittain. Tällä päätöksellä komissio määräsi valittajalle sakon EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan mukaisesti.

Tosiseikat ja riidanalainen päätös

2 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee, että vuodesta 1974 lähtien Euroopan terästeollisuutta koetteli kriisi, johon liittyi ylitarjonta- ja ylikapasiteettiongelmiin johtanut kysynnän romahtaminen ja alhainen hintataso.

3 Komissio yritti hallita kriisiä yritysten vapaaehtoisin yksipuolisin sitoumuksin, jotka koskivat markkinoille saatetun teräksen määrää ja vähimmäishintoja (Simonet-ohjelma), tai ohje- ja vähimmäishinnoin (Davignon-ohjelma, Eurofer I -sopimus), minkä jälkeen se vuonna 1980 totesi EHTY:n perustamissopimuksen 58 artiklassa tarkoitetun ilmeisen kriisin olevan olemassa ja määräsi muun muassa teräspalkkien pakolliset tuotantokiintiöt. Tämä yhteisön järjestelmä päättyi 30.6.1988.

4 Jo ennen tätä päivämäärää komissio ilmoitti kiintiöjärjestelmän lopettamisesta useissa tiedonannoissa ja päätöksissä ja mainitsi, että tämän järjestelmän lopettaminen merkitsisi palaamista markkinoille, joilla yritykset kilpailevat keskenään

vapaasti. Alalle oli kuitenkin edelleen tyypillistä tuotannon ylikapasiteetti, jota asiantuntijoiden mukaan oli vähennettävä riittävästi ja nopeasti, jotta yritykset voivat selviytyä maailmanlaajuisessa kilpailussa.

5 Heti kiintiöjärjestelmän lopettamisen jälkeen komissio perusti valvontajärjestelmän, johon sisältyi tilastojen kerääminen tuotannosta ja toimituksista, markkinoiden kehityksen seuranta sekä markkinatilannetta ja sen kehittymistä koskeva säännöllinen yhteydenpito yritysten kanssa. Alan yritykset, joista osa oli toimialajärjestö Euroferin jäseniä, olivat siten säännöllisesti yhteydessä pääosasto III:een (komission sisämarkkinoista ja teollisuusasioista vastaava pääosasto; jäljempänä PO III) yhteydenpitokokousten yhteydessä. Valvontajärjestelmä päättyi 30.6.1990, jolloin se korvattiin yksilöllisellä ja vapaaehtoisella ilmoitusjärjestelmällä.

6 Vuoden 1991 alussa komissio toimitti tarkastuksia muutaman terästeollisuusyrityksen ja tämän alan yritysten yhteenliittymän tiloissa. Komissio antoi 6.5.1992 näille yrityksille ja yhteenliittymille tiedoksi niitä vastaan esitetyt väitteet. Näitä yrityksiä kuultiin vuoden 1993 alussa.

7 Komissio teki 16.2.1994 riidanalaisen päätöksen, jossa se totesi 17 eurooppalaisen terästeollisuusyrityksen ja niiden yhden toimialajärjestön osallistuneen EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan vastaisesti eräisiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin hintojen vahvistamiseksi, markkinoiden jakamiseksi ja teräspalkkien markkinoita yhteisön alueella koskevien luottamuksellisten tietojen vaihtamiseksi. Tällä päätöksellä komissio määräsi 14:lle tämän alan yritykselle sakkoja 1.7.1988—31.12.1990 tehdyistä kilpailusääntöjen rikkomisista.

Oikeudenkäyntimenettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

8 Kantaja nosti 8.4.1994 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteen, jossa se vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista osittain.

9 Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi kantajan kanteen osittain ja alensi sille määrättyä sakkoa.

Asianosaisten vaatimukset

10 Valittaja vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin sen tuomiolauselman 2 kohdassa on määrätty valittajalle 4 400 000 euron sakko, sen tuomiolauselman 3 kohdassa on hylätty valittajan kanne ja sen tuomiolauselman 4 kohdassa on velvoitettu valittaja vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan puolet komission oikeudenkäyntikuluista

— kumoaa riidanalaisen päätöksen 1, 3 ja 4 artiklan siltä osin kuin niitä ei ole jo kumottu valituksenalaisella tuomiolla ja

— velvoittaa komission korvaamaan ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

11 Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valituksen

— velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valitusperusteet

12 Kantaja esittää valituksensa tueksi kahdeksan perustetta:

1) hallinnollisessa menettelyssä sovellettavien menettelyä koskevien periaatteiden loukkaaminen;

2) komission työjärjestyksen, sellaisena kuin se on muutettuna 17.2.1993 tehdyllä komission päätöksellä 93/492/Euratom, EHTY, ETY (EYVL L 230, s. 15; jäljempänä vuoden 1993 työjärjestys), rikkominen;

3) EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklan rikkominen;

4) EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan virheellinen soveltaminen siltä osin kuin kyse on tietojen vaihdosta ja käsitteen "tavanomainen kilpailu" virheellisestä tulkinnasta;

5) EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan virheellinen soveltaminen valittajan syyllisyyden asteen arvioinnin osalta;

6) EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan virheellinen soveltaminen tietojen vaihdon osalta;

7) EHTY:n perustamissopimuksen 15 artiklassa asetetun perusteluvelvollisuuden virheellinen soveltaminen;

8) periaatteen, jonka mukaan oikeussuojaa on saatava kohtuullisen ajan kuluessa, loukkaaminen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä menettelyssä.

13 Valituksenalaisen tuomion kohdat, joita kussakin valitusperusteessa arvostellaan, mainitaan kyseisen valitusperusteen käsittelyn yhteydessä.

Valitus

Ensimmäinen valitusperuste

14 Ensimmäisessä valitusperusteessaan, joka jakautuu kahteen osaan, valittaja katsoo, että valituksenalaisella tuomiolla loukataan monilla tavoin menettelyllisiä periaatteita. Valitusperusteen ensimmäisessä osassa valittaja katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tulkitsi virheellisesti sellaisen periaatteen ulottuvuutta, jota valittaja kutsuu virallistutkintaperiaatteeksi. Toisessa osassa valittaja väittää, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole ottanut huomioon puolustautumisoikeuksia koskevia periaatteita hallinnollisessa menettelyssä, kun se ei vahvistanut, että valittajaa olisi pitänyt kuulla komission sisäisen tutkimuksen tuloksista. Kaikkien näiden väitteiden osalta valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut virheellisesti, että hallinnollisen menettelyn aikana tehdyt virheet voidaan korjata oikeudenkäyntimenettelyn aikana.

15 Tämä valitusperuste koskee valituksenalaisen tuomion 92—116 kohtaa. Kyseisen tuomion 92—97 kohdassa todetaan seuraavaa:

"92 Ensimmäisessä väitteessä kantaja moittii vastaajaa siitä, ettei se ole kantajan hallinnollisen menettelyn aikana esittämistä pyynnöistä huolimatta tutkinut yksityiskohtaisesti, missä määrin PO III:n virkamiehet ovat kannustaneet yrityksiä niihin menettelyihin, joihin niiden on riidanalaisessa päätöksessä katsottu osallistuneen, eikä sitä, missä määrin he ovat osallistuneet niihin. Riidanalaisen päätöksen 312 perustelukappaleessa oleva toteamus, jonka mukaan komissio on tutkinut tämän seikan perusteellisesti, on kantajan mukaan epäilyttävä, kun otetaan huomioon, kuinka lyhytsanaisesti riidanalaisen päätöksen 312—315 perustelukappaleessa vastataan kantajan omissa vaa-

timuksissaan esittämään yksityiskohtaiseen selontekoon. Kantajan mukaan väite on myös ristiriidassa PO III:n ja kilpailuasioista vastaavan pääosaston (PO IV) välisen sisäisen kirjeenvaihdon kanssa, jonka komissio on esittänyt vastinekirjelmänsä liitteenä.

— —

94 Toisessa väitteessä kantaja moittii komissiota siitä, ettei se ole antanut tutkimuksensa tuloksia yritysten käytettäväksi eikä antanut niille puolustautumisoikeuksien edellyttämää tilaisuutta esittää tästä asiasta oma käsityksensä ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, mikä olisi edellyttänyt joko toisen kuulemistilaisuuden järjestämistä tai tilaisuuden varaamista yrityksille kommenttiensa esittämiseen kirjallisesti.

— —

96 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa ensiksi virallistutkintaperiaatteen loukkaamista koskevien väitteiden johdosta, että komissiolle oli esitetty joukko asianomaisten yritysten puolustautumisen kannalta ehdottomasti merkityksellisiä väitteitä, minkä komissio sitä paitsi oli myöntänyt riidanalaisen päätöksen 312 perustelukappaleessa, ja että komissio oli sen omien hallintoyksiköiden menettelyä koskevien väitteiden oikeiksi tai vääriksi osoittamisessa etuoikeutetussa asemassa näihin yrityksiin nähden.

97 Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että hyvän hallinnon ja asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatteista johtuu, että komissio on ollut velvollinen tutkimaan tämän laatuiset asiaan

liittyvät seikat huolellisesti sen selvittämiseksi, olivatko kyseiset väitteet aiheellisia. Tällaisessa tutkimuksessa noudatettavista menettelytavoista päättäminen oli kuitenkin komission eikä kantajien asia."

16 Valituksenalaisen tuomion 98—106 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkasteli tiettyjä asiakirjoja, jotka liittyvät PO IV:n tutkimuksiin PO III:n moititusta asenteesta. Kyseisen tuomion 107—116 kohdassa todetaan seuraavaa:

"107 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä kaikki nämä asiakirjat osoittavat, että komissio on asianmukaisesti ottanut huomioon huomautukset ja asiakirjat, jotka yritykset ovat kuulemistilaisuudessa esittäneet ja jotka on toimitettu PO III:lle lausuntoja ja selvityksiä varten. Lisäksi PO IV on viran puolesta kehottanut PO III:ta antamaan selvityksen väitetystä 'osallisuudestaan' kysymyksessä oleviin menettelyihin, ensin hallinnollisen tutkinnan aikana ja uudelleen kuulemismenettelyn jälkeen.

108 'Teräspalkki'-asioiden tutkinnasta vastanneet PO IV:n virkamiehet eivät tosin ole ilmeisesti keskustelleet henkilökohtaisesti niiden PO III:n virkamiesten kanssa, jotka olivat osallistuneet tuottajien kanssa järjestettyihin kokouksiin, eivätkä he myöskään ole pyytäneet tutkittavikseen näistä kokouksista laadittuja muistioita tai muita PO III:n arkistossa olevia sisäisiä asiakirjoja, jotka on esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo kuitenkin, ettei komission tiettyä yksikköä voida moittia siitä, että se on pitänyt komission toisen yksikön, jonka valvominen ei sitä paitsi kuulu sen tehtäviin, pyynnöstä toimittamia täsmällisiä ja yksityiskohtaisia selvityksiä todistusvoimaisina pyrkimättä selvittämään niiden todenmukaisuutta muilla keinoilla.

109 Kantaja ei sen vuoksi ole osoittanut, ettei asiassa olisi suoritettu riittävän huolellisesti sisäistä tutkintaa. Kantajan väitteet virallistutkintaperiaatteen loukkaamisesta on sen vuoksi hylättävä perusteettomina.

110 Kantajan menettelyllisten oikeuksien loukkaamista koskevasta väitteestä ja varsinkin väitteestä, jonka mukaan komissio olisi ollut sisäisen tutkintansa päätyttyä velvollinen aloittamaan kuulemismenettelyn uudelleen, on toiseksi todettava, ettei perustamissopimuksen 36 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätty puolustautumisoikeuksien turvaaminen edellytä sitä, että komissio vastaisi kaikkiin asianosaisen väitteisiin, suorittaisi lisätutkintaa tai kuulisi asianosaisen nimeämiä todistajia katsoessaan, että asia on jo riittävästi tutkittu (asia 9/83, Eisen und Metall Aktiengesellschaft v. komissio, tuomio 16.5.1984, Kok. 1984, s. 2071, 32 kohta ja asia 183/83, Krupp v. komissio, tuomio 12.11.1985, Kok. 1985, s. 3609, 7 kohta).

111 Asianomaisilla yrityksillä on tässä asiassa ollut tilaisuus väitetiedoksiantoon vastatessaan toimittaa asiakirjat, jotka ovat niiden väitteiden mukaan olleet niiden hallussa ja voineet vaikuttaa todisteina niiden eduksi. Joka tapauksessa niillä on ollut 11.1., 12.1., 13.1. ja 14.1.1993 järjestetyssä kuulemistilaisuudessa mahdollisuus esittää näkemyksensä yksityiskohtaisesti, ja komissio on vielä kerran varannut niille tilaisuuden esittää näkemyksensä kirjallisesti (ks. em. asia Krupp v. komissio, tuomion 8 kohta).

112 Se, että kantajat ovat toimittaneet kuulemistilaisuuden jälkeen eräitä asiakirjoja ja komissio on tämän kuulemistilaisuuden perusteella päättänyt käynnistää sisäisen tutkinnan, ei näissä olosuhteissa yksinään merkitse sitä, että komission olisi pitänyt aloittaa kuulemismenettely uudelleen tämän tutkinnan päätyttyä.

113 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo myös, että vastaaja on riittävästi turvannut asianomaisten yritysten puolustautumisoikeudet ilmoittaessaan niille tutkinnan tuloksista 22.4.1993 päivätyllä kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan kirjeellä, jossa on todettu, ettei yritysten kuulemismenettelyn jälkeen toimittamista asiakirjoista voitu päätellä, että komissio olisi ollut tietoinen niiden menettelystä, ja etteivät asiakirjat antaneet aihetta uuden kuulemistilaisuuden järjestämiseen.

114 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo erityisesti, ettei komissiolla ole ollut velvollisuutta saattaa suorittamaansa tutkintaa koskevia sisäisiä asiakirjoja hallinnollisen menettelyn aikana asianomaisten yritysten tietoon eikä velvollisuutta varata niille tilaisuutta esittää niistä näkemyksensä hallinnollisen menettelyn aikana, koska kyseiset asiakirjat ovat olleet luottamuksellisia eikä niihin selvästikään sisältynyt mitään sellaista, mikä olisi vaikuttanut todisteena yritysten eduksi.

115 Käsiteltävän asian kaltaisessa tilanteessa asianomaisten yritysten menettelyllisten oikeuksien on nimittäin katsottava tulevan riittävästi turvatuiksi sillä, että niillä on mahdollisuus nostaa kanne ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja siinä yhteydessä riitauttaa komission riidanalaisen päätöksen 312 perustelukappaleessa tekemän johtopäätöksen oikeellisuus ja mahdollisesti samalla pyytää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ryhtymään asiaan liittyvien tällaisten seikkojen selvittämiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin (ks. [yhdistetyt asiat T-134/94, T-136/94, T-137/94, T-138/94, T-141/94, T-145/94, T-147/94, T-148/94, T-151/94, T-156/94 ja T-157/94, NMH Stahlwerke ym. vastaan komissio, määräys 10.12.1997, Kok. 1997, s. II-2293]).

116 Kantajan väitteet menettelyllisten oikeuksien loukkaamisesta on sen vuoksi hylättävä perusteettomina."

Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa

17 Valittaja väittää, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 108 kohdassa, ettei PO IV:n tarvinnut tarkistaa PO III:n esittämiä selvityksiä, se on jättänyt huomiotta kyseisen tuomion 97 kohdassa määrittämänsä virallistutkintaperiaatteen ulottuvuuden. Kantajan mukaan koska PO IV:ltä saadut kirjalliset tiedot eivät pystyneet riittävästi selventämään, missä määrin PO III:n virkamiehet tiesivät riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetuista

yritysten lainvastaisista menettelytavoista tai missä määrin he olivat objektiivisesti tarkasteltuna aiheuttaneet tämän käyttäytymisen, komission olisi pitänyt kuulla asiasta tosiasiallisesti vastanneita virkamiehiä. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuuli näitä virkamiehiä oikeudenkäynnin aikana.

18 Komissio väittää, ettei tätä väitettä voida ottaa tutkittavaksi, koska se ei koske sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi soveltanut yhteisön oikeutta virheellisesti, vaan se kohdistuu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 108 ja 109 kohdassa esittämään tosiseikkojen määritykseen. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on määrittänyt virallistutkintavelvollisuuden ulottuvuuden valituksenalaisen tuomion 96 ja 97 kohdassa, joita ei kuitenkaan ole sellaisinaan riitautettu.

19 Toissijaisesti komissio katsoo, että valitusperuste on tältä osin perusteeton. Komission mukaan valittaja liioittelee virallistutkintavelvollisuuden ulottuvuutta. Koska PO III:n selvitykset olivat täsmällisiä ja yksityiskohtaisia, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 108 kohdassa, asiassa ei ollut aihetta suorittaa enempiä tutkimuksia.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

20 Aluksi on huomautettava, että kuten HT 32 d artiklan 1 kohdasta ja EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklasta seuraa, muutosta voidaan hakea vain oikeuskysymyksiä koskevilta osin. Näin ollen ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään merkityksellisen tosiseikaston ja arvioimaan sitä sekä arvioimaan todistusaineistoa, paitsi jos tämä tosiseikasto ja todistusaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla (ks. vastaavasti asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994, Kok. 1994, s. I-1981, 49 ja 66 kohta; yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P—C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok. 2002, s. I-8375, 194 kohta ja asia C-312/00 P, komissio v. Camar ja Tico, tuomio 10.12.2002, Kok. 2002, s. I-11355, 69 kohta).

21 On todettava, että valituksenalaisen tuomion 96 ja 97 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa, että hyvän hallinnon ja asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatteiden mukaan komissio on velvollinen tutkimaan yrityksiä koskevat kilpailuasiaan liittyvät seikat huolellisesti sen selvittämiseksi, olivatko väitteet, jotka ovat asianomaisten yritysten puolustautumisen kannalta ehdottomasti merkityksellisiä ja koskevat komission omien hallintoyksiköiden menettelyä, aiheellisia.

22 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkasteli asiaa koskevia merkityksellisiä asiakirjoja valituksenalaisen tuomion 98—106 kohdassa. Kyseisen tuomion 107 kohdassa se totesi, että kaikki nämä asiakirjat osoittavat, että komissio on asianmukaisesti ottanut huomioon huomautukset ja asiakirjat, jotka kyseessä olevat yritykset ovat kuulemistilaisuudessa esittäneet, ja huomautti, että ne on toimitettu PO III:lle lausuntoja ja selvityksiä varten ja että PO III:ta on kahteen otteeseen kehotettu antamaan selvitys väitetystä "osallisuudestaan" kyseessä oleviin menettelyihin.

23 On todettava, että valituksenalaisen tuomion 98—107 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut tosiseikkoja ja todistusaineistoa.

24 Valituksenalaisen tuomion 108 kohdassa esitetty ja valittajan riitauttama täsmennys, jonka mukaan komission hallintoyksiköllä ei ole velvollisuutta selvittää komission toisen yksikön toimittamien täsmällisten ja yksityiskohtaisten selvitysten todenmukaisuutta muilla keinoilla, ei kyseenalaista suoritettujen tutkimusten asianmukaisuutta koskevaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointia.

25 Koska ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana, ei ole tarpeen tutkia väitettä, joka koskee hallinnollisen menettelyn aikana tehdyn virheen korjaamista oikeudenkäyntimenettelyn aikana.

Ensimmäisen valitusperusteen toinen osa

26 Valittaja väittää, että sen puolustautumisoikeuksia on loukattu, kun sille ei ole toimitettu komission PO III:n roolia koskevaan sisäiseen tutkimukseen liittyviä asiakirjoja eikä sitä ole kuultu tältä osin hallinnollisessa menettelyssä. Se riitauttaa erityisesti valituksenalaisen tuomion 113 ja 114 kohdan.

27 Komissio toteaa, ettei valittaja riitauta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 110 kohdassa esittämää toteamusta, jonka mukaan komission ei tarvinnut hankkia lisäselvityksiä, koska komissio katsoi, että tosiseikat on jo selvitetty riittävän hyvin. Komission mukaan väite voidaan jättää tutkimatta pelkästään tällä perusteella.

28 Komissio väittää myös, että kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti valituksenalaisen tuomion 113—115 kohdassa, velvollisuus toimittaa asiakirjat niille yrityksille, joita asia koskee, ei koske komission sisäisiä asiakirjoja eikä muita luottamuksellisia asiakirjoja.

29 Valittaja kiistää vastauskirjelmässään sen, että PO III:n toimintaa olisi selvitetty tarpeeksi komission sisäisellä tutkimuksella. Edellä mainitussa asiassa NMH Stahlwerke ym. vastaan komissio annetussa määräyksessä, jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lausui oikeudesta saada tutustua asiakirjoihin, joita komissio piti sisäisinä asiakirjoina, vahvistettiin valittajan mukaan, että tältä osin käytäntö ei ole täysin selvä. Koska kyse on tosiseikoista, jotka voivat mahdollisesti sisältää jotain sellaista, mikä olisi vaikuttanut todisteena kyseessä olevien yritysten eduksi, tästä seuraa valittajan mukaan väistämättä, että valittajaa olisi pitänyt kuulla tutkimuksen tuloksista.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

30 On todettava, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen kaikissa sellaisissa menettelyissä, joissa voidaan määrätä seuraamuksia — erityisesti sakkoja tai uhkasakkoja — on yhteisön oikeuden perusperiaate, jota on noudatettava myös luonteeltaan hallinnollisessa menettelyssä (asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok. 1979, s. 461, Kok. Ep. IV, s. 341, 9 kohta).

31 Puolustautumisoikeuksia on loukattu, jos on olemassa mahdollisuus, että komission säännöstenvastaisen toiminnan vuoksi sen toteuttama hallinnollinen menettely olisi saattanut johtaa erilaiseen tulokseen (asia 30/78, Distillers Company v. komissio, tuomio 10.7.1980, Kok. 1980, s. 2229, 26 kohta). Vastaajana oleva yritys näyttää toteen, että tällainen loukkaaminen on tapahtunut, jos se voi osoittaa riittävällä tavalla, ei että komission päätöksellä olisi ollut toisenlainen sisältö vaan että se olisi voinut puolustautua paremmin, jos säännöstenvastaisuutta ei olisi tapahtunut, esimerkiksi siksi, että se olisi voinut käyttää puolustuksessaan asiakirjoja, joihin se ei saanut tutustua hallinnollisen menettelyn aikana (ks. vastaavasti asia C-51/92 P, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4235, 81 kohta ja em. asia Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 318 kohta).

32 Käsiteltävänä olevassa asiassa valittajan väite koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 114 kohdassa esittämää toteamusta, jonka mukaan komission suorittamaansa tutkintaa koskeviin sisäisiin asiakirjoihin ei selvästikään sisältynyt mitään sellaista, joka olisi vaikuttanut todisteena kyseessä olevien yritysten eduksi. On todettava, että valittaja riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tämän toteamuksen kokonaisuudessaan mutta ei pyri millään tavalla osoittamaan, miltä osin tämä toteamus on virheellinen.

33 Valittaja ei myöskään voi pätevästi väittää, että sen kuuleminen tutkimuksen tuloksista olisi voinut valaista tiettyjä epäselvyyksiä. Tällä väitteellä kyseen-

alaistetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 108 kohdassa esittämä toteamus, jonka mukaan PO III oli toimittanut PO IV:lle "täsmällisiä ja yksityiskohtaisia selvityksiä". Koska tämä toteamus seuraa tosiseikkojen ja todistusaineiston arvioinnista, yhteisöjen tuomioistuin ei periaatteessa voi valvoa sen laillisuutta muutoksenhakumenettelyssä.

34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näiden toteamusten perusteella aivan oikein katsonut valituksenalaisen tuomion 116 kohdassa, että väitteet menettelyllisten oikeuksien loukkaamisesta hallinnollisessa menettelyssä on hylättävä perusteettomina.

35 Tästä seuraa, että ensimmäisen valitusperusteen toinen osa, joka koskee valittajan puolustautumisoikeuksien loukkaamista hallinnollisessa menettelyssä, on hylättävä.

36 Näin ollen tämän osan osalta ei ole myöskään tarpeen tutkia väitettä, joka koskee hallinnollisen menettelyn aikana tehdyn virheen korjaamista oikeudenkäyntimenettelyn aikana.

37 Edellä esitetyn perusteella ensimmäinen valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Toinen valitusperuste

38 Toinen valitusperuste jakautuu kahteen osaan. Ensimmäinen osa koskee vuoden 1993 työjärjestyksen 5 ja 6 artiklan rikkomista ja toinen osa saman työjärjestyksen 16 artiklan rikkomista.

Toisen valitusperusteen ensimmäinen osa

39 Valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut vuoden 1993 työjärjestyksen 5 ja 6 artiklaa, joissa määrätään siitä, kuinka monta jäsentä on oltava läsnä ja kuinka monta ääntä on annettava, jotta komissio voi tehdä päätöksen pätevästi. Valituksenalaisen tuomion 142 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajan mukaan tulkinnut väärin komission sen kokouksen pöytäkirjaa, jossa riidanalainen päätös tehtiin (jäljempänä pöytäkirja), ja sen vuoksi todennut virheellisesti, että päätös tehtiin näiden määräysten mukaisesti.

40 Komissio väittää, että vastaaja riitauttaa tosiseikkojen määrittämisen ja todistusaineiston arvioinnin ja että tämä väite on näin ollen jätettävä tutkimatta.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

41 On todettava, ettei valittaja vetoa siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi ottanut pöytäkirjan sisällön huomioon vääristyneellä tavalla, vaan ainoastaan riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 142 kohdassa esittämän arvioinnin siitä.

42 Näin ollen on todettava, että toisen valitusperusteen ensimmäinen osa on jätettävä tutkimatta.

Toisen valitusperusteen toinen osa

43 Valittaja katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti vuoden 1993 työjärjestyksen 16 artiklaa, joka koskee komission päätösten saattamista todistusvoimaiseksi ja niiden ulkoasua. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen katsoessaan, että komission kantajalle tiedoksi antama riidanalainen päätös oli saatettu todistusvoimaiseksi 23.2.1994. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tuomiossaan todennut sen enempää sitä, että valittajalle tiedoksi annettu riidanalaisen päätöksen versio oli täysin sama kuin tämän päätöksen versiot C(94) 321/2 ja C(94) 321/3, joista valittaja toteaa, ettei niitä ole liitetty pöytäkirjaan sääntöjenmukaisesti, kuin sitäkään, että tämä tiedoksi annettu versio oli liitetty pöytäkirjaan sääntöjenmukaisesti. Komissio ei myöskään ollut kyennyt esittämään pöytäkirjaa, jossa olisi ollut komission puheenjohtajan ja pääsihteerin alkuperäiset allekirjoitukset, eikä pöytäkirjassa ollut allekirjoituspäivämäärää. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajan mukaan lisäksi tulkinnut väärin yhteisön toimien pätevyysolettaman ulottuvuutta.

44 Komissio väittää, että riidanalaisen päätöksen eri versioiden erilaisuutta koskeva väite on jätettävä tutkimatta, koska valittaja ei esitä lainkaan perusteluja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perusteluja tältä osin koskevalle arvostelulleen ja koska tämä valitusperuste koskee tosiseikkojen määrittämistä, jonka osalta ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen. Komissio katsoo, että myös riidanalaisen päätöksen todistusvoimaiseksi tekemisen osoittamista koskeva väite on jätettävä tutkimatta, sillä tällainen kysymys kuuluu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan lukuun ottamatta tilannetta, jossa todistusaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

45 On todettava, että toisen valitusperusteen tässä osassa valittaja riitauttaa uudelleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa esittämät tosiseikkojen ja todistusaineiston arvioinnit, jotka sisältyvät:

— 162 kohtaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oletti, että asiakirjat C(94) 321/2 ja C(94) 321/3 oli liitetty pöytäkirjaan

— 163 kohtaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, ettei ole osoitettu ainoatakaan sisällöllistä eroavuutta tiedoksiannetun riidanalaisen päätöksen version ja pöytäkirjaan liitetyn version välillä

— 164 kohtaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että asiakirjat C(94) 321/2 ja C(94) 321/3 oli katsottava tulleen saatetuiksi todistusvoimaisiksi komission puheenjohtajan ja pääsihteerin kirjoitettua nimikirjoituksensa pöytäkirjan ensimmäiselle sivulle

— 165 kohtaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että komission pääsihteerin viran haltijan todistus jäljennöksen oikeellisuudesta on laillisesti pätevä todiste siitä, että pöytäkirjan alkuperäiskappaleessa on komission puheenjohtajan ja pääsihteerin omakätiset nimikirjoitukset, ja

— 167 kohtaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että komission puheenjohtaja ja pääsihteeri ovat asianmukaisesti allekirjoittaneet pöytäkirjan 23.2.1994.

46 Valituksenalaisen tuomion 164 kohdassa yhteisön toimielinten toimia koskevaan lainmukaisuusolettamaan (ks. mm. asia C-137/92 P, komissio v. BASF ym., tuomio 15.6.1994, Kok. 1994, s. I-2555, Kok. Ep. XV, s. I-239, 48 kohta) tehdyn viittauksen osalta riittää, kun todetaan, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tehnyt tästä minkäänlaista tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja koskevaa päätelmää vaan perusteli toteamustaan, jonka mukaan riidanalainen päätös on saatettu todistusvoimaiseksi sääntöjenmukaisesti, yksinomaan omilla tosiseikkoja ja todistusaineistoa koskevilla arvioinneillaan.

47 Tästä seuraa, että siltä osin kuin toisen valitusperusteen toinen osa koskee tätä viittausta, se on vaikutukseton ja näin ollen perusteeton.

48 Tämän vuoksi on todettava, että valitusperusteen tämä osa jätetään osittain tutkimatta, ja se on osittain perusteeton.

49 Näin ollen toinen valitusperuste jätetään osittain tutkimatta, ja se on osittain perusteeton.

Kolmas valitusperuste

50 Kolmas valitusperuste koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin rikkoi EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklaa ylittämällä riidanalaisen päätöksen valvontaa koskevan toimivaltansa.

51 EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätään seuraavaa:

"Yhteisön tuomioistuimella on toimivalta ratkaista jäsenvaltion tai neuvoston kanne, joka koskee komission päätöksen tai suosituksen julistamista mitättömäksi ja jonka perusteena on puuttuva toimivalta, olennainen menettelymääräyksen rikkominen, tämän sopimuksen tai sen soveltamista koskevan oikeussäännön rikkominen taikka harkintavallan väärinkäyttö. Yhteisön tuomioistuin ei kuitenkaan saa tutkia sitä taloudellisista tosiseikoista tai olosuhteista

johtuvaa tilanteen arviointia, jonka perusteella komissio on tehnyt päätöksensä tai antanut suosituksensa, ellei ole kanneltu siitä, että komissio on käyttänyt harkintavaltaa väärin taikka ilmeisesti jättänyt noudattamatta tämän sopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä.

Jäljempänä 48 artiklassa tarkoitettu yritys tai yhteenliittymä voi samoin edellytyksin nostaa kanteen sitä koskevasta yksittäisestä päätöksestä tai suosituksesta taikka yleisestä päätöksestä tai suosituksesta, johon se katsoo liittyvän itseensä vaikuttavaa harkintavallan väärinkäyttöä."

52 Valitusperuste koskee valituksenalaisen tuomion 392 kohtaa, jossa todetaan seuraavaa:

"Näin ollen on pääteltävä, että riidanalaiset tietojenvaihtojärjestelmät on riidanalaisen päätöksen 263—272 perustelukappaleessa katsottu erillisiksi perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan rikkomisiksi. Komission 19.1.1998 päivätyssä vastauksessaan ja suullisessa käsittelyssä esittämät väitteet, joilla tätä oikeudellista arviointia on pyritty muuttamaan, on sen vuoksi hylättävä."

53 Valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ylitti EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklassa sille myönnetyn toimivaltansa, kun se korjasi valituksenalaisen tuomion 392 kohdassa riidanalaista päätöstä tulkitsemalla sitä tavalla, joka ei vastaa sen sisältöä, jos tukeudutaan komission nimenomaisiin selvityksiin ja tämän päätöksen sanamuotoon. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että komissio oli pitänyt tietojenvaihtojärjestelmään osallistumista erillisenä rikkomisena, vaikka komissio on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kysymykseen vastatessaan itse todennut lähteneensä olettamuksesta, jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmään osallistuminen oli osa laajempia rikkomisia, jotka sisälsivät sopimuksia hinnoista ja markkinoiden jakamisesta, ja tietojenvaihtojärjestelmä oli helpottanut näiden sopimusten täytäntöönpanoa.

54 Komission mukaan tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska se, miten komissio on luonnehtinut tietojenvaihtojärjestelmää, ei ole oikeuskysymys vaan tosiseikkoja koskeva kysymys, joka jää yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan ulkopuolelle. Toissijaisesti se katsoo, että valitusperuste on perusteeton. Komission mukaan kanne koskee riidanalaista päätöstä eikä komission virkamiesten menettelyn aikana antamia selvityksiä, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei tarvitse ottaa huomioon.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

55 On todettava, ettei valittaja ole osoittanut eikä edes pyri osoittamaan, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi rikkonut EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklaa ja ylittänyt toimivaltansa, kun se on tulkinnut itse riidanalaista päätöstä mieluummin kuin luottanut komission virkamiesten 19.1.1998 päivätyssä vastauksessa ja suullisessa käsittelyssä antamiin selvityksiin.

56 Tältä osin on riittävää todeta, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisee yhteisön toimesta nostettua kumoamiskannetta, sen on itse tulkittava tätä toimea.

57 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ylittänyt toimivaltaansa, kun se on tulkinnut riidanalaista päätöstä, ja että kolmas valitusperuste on perusteeton.

Neljäs valitusperuste

58 Neljäs valitusperuste koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa.

Tämän valitusperusteen ensimmäisessä osassa valittaja katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti pitänyt tietojenvaihtojärjestelmää erillisenä rikkomisena, ja toisessa osassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut virheellisesti "tavanomaisen kilpailun" käsitettä.

Neljännen valitusperusteen ensimmäinen osa

59 Neljännen valitusperusteen ensimmäinen osa koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa, kun — jos oletetaan, että kolmannen valitusperusteen yhteydessä riitautetun tietojenvaihtojärjestelmän on osoitettu olevan erillinen rikkominen — se ei perustellut eikä osoittanut tietojenvaihtojärjestelmän väitettyä vaikutusta kilpailuun.

60 Valitusperusteen tämä osa koskee valituksenalaisen tuomion 393—412 kohtaa ja erityisesti sen 401 ja 406 kohtaa.

61 Valituksenalaisen tuomion 393 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistutti, että "perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohta perustuu käsitykseen, jonka mukaan jokaisen taloudellisen toimijan on määriteltävä itsenäisesti politiikka, jota se aikoo noudattaa yhteismarkkinoilla".

62 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion seuraavissa kohdissa, että välitetyt tiedot olivat yksityiskohtaisia (394 kohta), ne olivat ajantasaisia ja niitä välitettiin tiheästi (395—397 kohta), ne välitettiin ainoastaan tietyille tuottajille, ei kuluttajille eikä muille kilpailijoille (398 kohta), tuotteet olivat homogeenisiä (399 kohta) ja markkinoiden rakenne oli oligopolistinen ja omiaan vähentämään kilpailua (400 kohta).

63 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tämän vuoksi valituksenalaisen tuomion 401 kohdassa seuraavaa:

"Riidanalaisen päätöksen 49—60 perustelukappaleessa esitetyt seikat vahvistavat, että kaikki asiaan liittyvät olosuhteet, erityisesti yksinomaan tuottajille tarkoitettujen tietojen ajantasaisuus ja jaottelu, tuotteiden ominaisuudet sekä markkinoiden keskittymisaste huomioon ottaen riidanalaiset järjestelmät ovat vaikuttaneet huomattavasti niihin osallistuneiden yritysten päätöksenteon itsenäisyyteen."

64 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi valituksenalaisen tuomion 402 kohdassa, että toimitetuista tiedoista on säännöllisesti keskusteltu Euroferin niin kutsutussa teräspalkkikomiteassa ja että näiden keskustelujen yhteydessä tiettyjä yrityksiä kohtaan esitettiin arvostelua. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tämän perusteella valituksenalaisen tuomion 403 kohdassa, että riidanalaisten järjestelmien välityksellä saadut tiedot olivat omiaan vaikuttamaan tuntuvasti yritysten käyttäytymiseen.

65 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 404 kohdassa, että tähän tietojenvaihtojärjestelmään kuuluva vastavuoroinen seuranta toteutettiin viittaamalla komission aiempaan käytäntöön, jonka tarkoituksena oli ollut "vakiintuneen kaupankäynnin" säilyttäminen.

66 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 406 kohdassa seuraavaa:

"Riidanalaiset tietojenvaihtojärjestelmät ovat siten tuntuvasti vähentäneet järjestelmiin osallistuneiden tuottajien päätöksenteon itsenäisyyttä korvaamalla normaalit kilpailun riskit yritysten välisellä käytännön yhteistyöllä."

67 Valittaja väittää, että käsiteltävänä olevassa asiassa kyseinen tietojenvaihtojärjestelmä ei koskenut hintoja, vaan sen tarkoituksena oli tilattuja ja toimitettuja määriä koskevien tilastotietojen kerääminen. Valittajan mukaan tällainen tietojenvaihto periaatteessa lisää kilpailua.

68 Valittaja väittää, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole erottanut selvästi toisistaan EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa mainittuja rikkomisia, joita ovat yhtäältä sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat ja toisaalta erillinen tietojenvaihtojärjestelmä. Valittajan mukaan jos tietojenvaihtojärjestelmällä toimeenpannaan tai valvotaan lainvastaista sopimusta tai yhdenmukaistettua menettelytapaa, kyseinen järjestelmä ei merkitse tämän määräyksen erillistä rikkomista eikä edellytä erillistä oikeudellista arviointia. Jotta tietojenvaihtojärjestelmää voitaisiin pitää erillisenä rikkomisena, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajan mukaan todennut valituksenalaisen tuomion 392 kohdassa, tämän järjestelmän kilpailunvastaisen vaikutuksen on seurattava järjestelmästä itsestään ja tilanteen mukaan markkinoiden yleisestä rakenteesta, mutta ei tietojenvaihtojärjestelmän ja väitetyn hintasopimuksen yhdistelmästä.

69 Valittaja katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti tukeutunut traktorimarkkinoihin liittyvään oikeuskäytäntöön (asia T-34/92, Fiatagri ja New Holland Ford v. komissio, tuomio 27.10.1994, Kok. 1994, s. II-905; asia T-35/92, Deere v. komissio, tuomio 27.10.1994, Kok. 1994, s. II-957, Kok. Ep. XVI, s. II-131; asia C-7/95 P, Deere v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok. 1998, s. I-3111 ja asia C-8/95 P, New Holland Ford v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok. 1998, s. I-3175) ja katsonut, että teräspalkkimarkkinoiden rakenteelle oli traktorimarkkinoiden tavoin tunnusomaista tiukka oligopoli, ja perustellut tällä tavalla käsitystään, jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmät, myös erikseen tarkasteltuina, merkitsivät kilpailuoikeuden rikkomista. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on itse todennut valituksenalaisen tuomion 400 kohdassa, että kymmenen suurimman tähän tietojenvaihtoon osallistuneen yrityksen markkinaosuus teräspalkkimarkkinoilla oli vain kaksi kolmasosaa, mikä on osoitus siitä, että useiden kilpailijoiden välillä vallitsi voimakas kilpailu. Tämä estää joka tapauksessa katsomasta, että rakenne oli yksinkertaisen oligopolistinen, ja etenkin katsomasta, että markkinat olivat erittäin keskittyneet.

70 Komissio katsoo, että valituksenalaisen tuomion 401 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin kohdistuva arvostelu on perusteetonta, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin osoittaa — toisin kuin valittaja väittää — siinä oikeaksi käsityksensä, jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmät olivat sellaisinaan kilpailunvastaisia.

71 Komission mukaan valittajan arvostelu, joka koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksia teräspalkkimarkkinoiden rakenteesta, on jätettävä tutkimatta, sillä se kohdistuu tosiseikkojen arviointiin. Komissio toteaa lisäksi, että valittaja on 8.4.1994 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen jättämänsä kannekirjelmän 80 kohdassa itse luonnehtinut teräspalkkimarkkinoita oligopolistisiksi.

72 Komissio riitauttaa myös valittajan arvostelun, joka koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut traktorimarkkinoihin liittyviin asioihin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut näissä tämän tuomion 69 kohdassa mainituissa asioissa antamissaan tuomioissa, että avoimuus taloudellisten toimijoiden välillä voi edistää kilpailua sillä nimenomaisella edellytyksellä, että tarjonta markkinoilla on hyvin hajautunutta, mikä ei pidä paikkaansa teräspalkkimarkkinoiden osalta.

73 Komissio toteaa lisäksi, että valittaja viittaa vain yhteen tekijään, vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellut tietojenvaihtojärjestelmän kilpailunvastaisuutta useilla tekijöillä. Komission mukaan teräspalkkimarkkinat ovat erilaiset kuin traktorimarkkinat, sillä teräspalkit ovat homogeenisempia tuotteita, minkä vuoksi tuotteiden ominaisuuksiin perustuva kilpailu on rajallista.

74 Komission mukaan lisäksi tutkittaessa, miten sopimus vaikuttaa kilpailuun, on suoritettava monitahoinen taloudellinen arviointi, ja yhteisön tuomioistuimissa harjoitettavan valvonnan on väistämättä rajoituttava sen tutkimiseen, että menettelysääntöjä on noudatettu, että perustelut ovat riittävät, että tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, ettei tosiseikkoja ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin. Valittaja ei ole kuitenkaan millään

tavalla osoittanut, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi noudattanut näitä arviointiperusteita arvioidessaan kyseiseen tietojenvaihtojärjestelmään kohdistuvan komission tutkimuksen laillisuutta.

75 Valittaja toteaa vastauskirjelmässään, että sen esittämä arvostelu koskee todettuun markkinoiden rakenteeseen pohjautuvia oikeudellisia päätelmiä. Valittajan mukaan kyseessä on näin ollen yhteisöjen tuomioistuimen laillisuusvalvonnan piiriin kuuluva oikeuskysymys.

76 Valittaja katsoo, ettei teräspalkkimarkkinoiden vertaaminen traktorimarkkinoihin ole perusteltua eikä tuotteiden homogeenisyyttä koskevalla arviointiperusteella ole käsiteltävänä olevassa asiassa merkitystä. Tämän tuomion 69 kohdassa mainittujen asioiden taustalla olevassa päätöksessä komissio piti nimittäin traktoreita homogeenisinä tuotteina sillä perusteella, että niitä käytetään samoihin tehtäviin ja ne ovat yhteensopivia kaikkien traktoriin kiinnitettävien maatalouskoneiden kanssa. Näissä asioissa kyseessä olleiden markkinoiden rakenne oli valittajan mukaan poikkeuksellinen, mikä ei ole tilanne käsiteltävänä olevassa asiassa.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

77 Aluksi on todettava, että neljännen valitusperusteen ensimmäisellä osalla ei voida kyseenalaistaa edes välillisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamusta, jota tarkasteltiin kolmannen valitusperusteen yhteydessä ja jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmä on riidanalaisessa päätöksessä katsottu erilliseksi rikkomiseksi.

78 Lisäksi on huomautettava, että vaikka yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä yleisesti on harjoittaa kokonaisvaltaista valvontaa sen suhteen, täyttyvätkö EY:n

ja EHTY:n perustamissopimuksen kilpailumääräysten soveltamisedellytykset vai eivät, yhteisöjen tuomioistuimen valvoessa komission harkintavallan käyttöä monitahoisissa taloudellisissa arvioinneissa tämä valvonta kohdistuu välttämättä ainoastaan siihen, että menettelysääntöjä ja perusteluvelvollisuutta on noudatettu, että tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, ettei näitä tosiseikkoja ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin (ks. vastaavasti EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla) osalta asia 42/84, Remia ym. v. komissio, tuomio 11.7.1985, Kok. 1985, s. 2545, Kok. Ep. VIII, s. 287, 34 kohta ja yhdistetyt asiat 142/84 ja 156/84, BAT ja Reynolds v. komissio, tuomio 17.11.1987, Kok. 1987, s. 4487, Kok. Ep. IX, s. 249, 62 kohta).

79 Tämä sääntö on kirjattu EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklaan, jonka ensimmäisessä kohdassa määrätään, että "yhteisön tuomioistuin ei — — saa tutkia sitä taloudellisista tosiseikoista tai olosuhteista johtuvaa tilanteen arviointia, jonka perusteella komissio on tehnyt päätöksensä tai antanut suosituksensa, ellei ole kanneltu siitä, että komissio on käyttänyt harkintavaltaa väärin taikka ilmeisesti jättänyt noudattamatta tämän sopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä".

80 Valitusperusteen tätä osaa on tarkasteltava näiden seikkojen valossa.

81 Tämän tuomion 69 kohdassa mainitun traktorimarkkinoita koskevan oikeuskäytännön mukaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ja yhteisöjen tuomioistuin tutkivat tietojenvaihtosopimusta ensimmäistä kertaa EY:n perustamissopimuksen yhteydessä ja jossa esitetyt yleiset huomiot koskevat myös tilannetta, jossa sovelletaan EHTY:n perustamissopimusta, tietojenvaihtosopimus on kilpailumääräysten vastainen, jos se alentaa kyseessä olevien markkinoiden toimintaan liittyvän epävarmuuden astetta tai poistaa tämän epävarmuuden kokonaan ja tämän vuoksi rajoittaa yritysten välistä kilpailua (ks. erityisesti em. asia Deere v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen antaman tuomion 90 kohta).

82 Yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaoloa osoittavat menettelytapojen yhteensovittamisen ja yhteistyön kriteerit eivät nimittäin täyttyäkseen suinkaan edellytä todellisen "suunnitelman" laadintaa, vaan niitä on tarkasteltava sellaisesta EY:n ja EHTY:n perustamissopimuksen kilpailua koskeville määräyksille ominaisesta näkökulmasta, jonka mukaan jokaisen yrityksen on itsenäisesti määrättävä yhteismarkkinoilla noudatettavaksi aikomastaan toimintalinjasta ja niistä sopimusehdoista, joita se aikoo tarjota asiakaskunnalleen (em. asia Deere v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen antaman tuomion 86 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

83 Vaikka tämä itsenäisyysvaatimus ei suljekaan pois yritysten oikeutta sopeutua tehokkaasti kilpailijoidensa todettuun tai odotettuun käyttäytymiseen, sen vastaista on kuitenkin ehdottomasti se, että tällaiset yritykset olisivat keskenään minkäänlaisessa suorassa tai epäsuorassa yhteydessä, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena olisi sellaisten kilpailuolosuhteiden muodostuminen, jotka eivät vastaisi tavanomaisia olosuhteita kyseisillä markkinoilla, kun otetaan huomioon tarjottujen tuotteiden tai palveluiden luonne, yritysten merkittävyys ja lukumäärä sekä kyseisten markkinoiden laajuus (em. asia Deere v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen antaman tuomion 87 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

84 Edellä mainitussa asiassa Deere vastaan komissio antamansa tuomion 88—90 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin vahvisti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyssään käyttämän yleisen oletuksen, jonka mukaan

— todella kilpailluilla markkinoilla yritysten välinen läpinäkyvyys on periaatteessa osaltaan omiaan vaikuttamaan tarjoajien välistä kilpailua tehostavasti, koska tällaisessa tilanteessa se seikka, että yritys ottaa huomioon markkinoiden toiminnasta tietojenvaihtojärjestelmän ansiosta käytettävissään olevat tiedot muuttaakseen markkinakäyttäytymistään, ei ole tarjonnan hajautuneisuuden tähden omiaan vähentämään tai poistamaan muiden yritysten epävarmuutta niiden kilpailijoiden käyttäytymisen ennakoitavuuden suhteen

— kuitenkin voimakkaasti keskittyneillä oligopolistisilla markkinoilla markkinatietojen vaihto antaa yrityksille mahdollisuuden saada tietoonsa kilpailijoidensa markkina-asemat ja markkinastrategiat sekä siten on omiaan tuntuvasti vääristämään vielä jäljellä olevaa kilpailua yritysten kesken.

85 Edellä mainitussa asiassa Deere vastaan komissio antamansa tuomion 89 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli ottanut huomioon välitettyjen tietojen luottamuksellisuuden ja yksityiskohtaisuuden, tietojen välityksen määräaikaisen toistuvuuden sekä sen, että tiedot oli tarkoitettu ainoastaan tietojenvaihtoon osallistuville yrityksille, ei niiden kilpailijoille eikä kuluttajille.

86 Toisin kuin valittaja väittää, tietojenvaihtojärjestelmä voi olla kilpailumääräysten vastainen, vaikkeivät kyseessä olevat markkinat olisi voimakkaasti keskittyneet oligopolistiset markkinat. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tosin edellä mainitussa asiassa Deere vastaan komissio antamassaan tuomiossa, jonka yhteisöjen tuomioistuin pysytti tältä osin edellä mainitussa asiassa Deere vastaan komissio antamassaan tuomiossa, että traktorimarkkinat olivat tällaiset. Näissä tuomioissa otetaan kuitenkin huomioon tältä osin useita arviointiperusteita, ja markkinoiden rakenteen osalta käytetään ainoastaan sitä yleistä periaatetta, jonka mukaan tarjonnan ei pidä olla hajanaista.

87 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei soveltanut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa, sellaisena kuin sitä on tulkittava yhteisöjen tuomioistuimen tietojenvaihtojärjestelmiä koskevan oikeuskäytännön valossa, kun se piti yhtenä arviointiperusteena kyseessä olevien markkinoiden oligopolistista rakennetta pyrkimättä osoittamaan, että kyse oli erittäin keskittyneistä markkinoista.

88 Toteamuksesta, jonka mukaan käsiteltävänä olevassa asiassa teräspalkkimarkkinat olivat rakenteeltaan oligopolistiset, on todettava, että kyse on tosiseikkoja koskevasta arvioinnista, johon ei voida hakea muutosta yhteisöjen tuomioistuimessa. Tämä pätee myös toteamukseen tuotteiden homogeenisyydestä.

89 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 81—85 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 394—400 kohdassa esittämät toteamukset, joista ilmenee, että kyseessä olevat tietojenvaihtojärjestelmät vähensivät epätietoisuutta markkinoiden toiminnasta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tämän perusteella todennut valituksenalaisen tuomion 401 kohdassa aivan oikein, että nämä järjestelmät ovat vaikuttaneet huomattavasti niihin osallistuneiden yritysten päätöksenteon itsenäisyyteen. Kun otetaan huomioon valituksenalaisen tuomion 402—404 kohdassa esitetyt huomautukset, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niiden perusteella oikeutetusti todennut valituksenalaisen tuomion 406 kohdassa, että näihin järjestelmiin osallistuneiden tuottajien päätöksenteon itsenäisyys on vähentynyt tuntuvasti.

90 Tämän perusteella neljännen valitusperusteen ensimmäinen osa on perusteeton.

Neljännen valitusperusteen toinen osa

91 Neljännen valitusperusteen toisessa osassa valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa tulkitsemalla "tavanomaisen kilpailun" käsitettä virheellisesti. Tämän seurauksena se on valittajan mukaan virheellisesti pitänyt tietojenvaihtojärjestelmää sekä hintasopimuksia ja lisämaksujen yhtenäistämistä koskevia moitittuja menettelytapoja kyseisen määräyksen rikkomisena.

92 Valittajan mukaan EHTY:n perustamissopimuksessa tarkoitettu tavanomainen kilpailu on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan kilpailutilannetta, joka yksittäistapauksessa seuraa EHTY:n perustamissopimuksen yhteydessä voimassa olevien yleisten ja erityisten edellytysten muodostamasta kokonaisuudesta.

93 Valittaja katsoo tältä osin, että EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tavanomainen kilpailu määrittyi heinäkuun 1988 ja kesäkuun 1990 välisenä aikana komission perustaman valvontajärjestelmän pohjalta, ja tässä järjestelmässä edellytettiin toimitusmääriä koskevien yksittäisten tietojen vaihtoa osapuolina olevien yritysten kesken. Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki valittajan mielestä oikeudellisen virheen, kun se piti tilauksia ja toimituksia koskevien tietojen vaihtamista kilpailuoikeuden rikkomisena.

94 Hintojen vahvistamista koskevien moitittujen menettelytapojen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei valittajan mukaan ottanut huomioon sitä, että komission hyväksymää ja rohkaisemaa tilannetta on pidettävä tavanomaiseen kilpailuun kuuluvana. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt todeta, että tavanomaisen kilpailun rajoissa yrityksille on myönnetty liikkumavaraa, joka kattaa myös riidanalaiset menettelytavat.

95 Valittaja arvostelee lisäksi valituksenalaisen tuomion 262 kohtaa, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että olemassa oli EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus hinnoista, kun taas kyseessä olevien yritysten moitittu yhteisymmärrys ei valittajan mukaan ollut moitittavampaa kuin ne menettelytavat, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin piti lopulta lainmukaisina ja joilla pyrittiin tiettyyn yksimielisyyteen markkinoiden tulevista kehityssuunnista.

96 Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös esittänyt ristiriitaisia toteamuksia. Yhtäältä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 318 kohdassa, ettei missään EHTY:n perustamissopimuksen määräyksessä sallita yhdenmukaistettuja menettelytapoja hintojen vahvistamiseksi. Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomion 645 kohdassa pitänyt yhdenmukaistettuna menettelytapana hintaennusteiden vaihtoa, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen todistajana kuulema PO III:n entinen virkamies Kutscher oli pitänyt sallittuna, mutta on todennut tuomion 534 kohdassa, ettei komissio ollut tiennyt EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan rikkomisista.

97 Valittajan mukaan nämä arviot pätevät myös lisämaksuja koskeviin sopimuksiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa myös pitämällä niitä valituksenalaisen tuomion 330 kohdassa tämän määräyksen vastaisina.

98 Komissio huomauttaa, ettei se määrittele EHTY:n perustamissopimuksessa määritetyn tavanomaisen kilpailun käsitteen ulottuvuutta. Näin ollen ei ole tarpeen tietää, oliko yksittäisten tietojen vaihto komission kanssa tehtävän yhteistyön, sellaisena kuin PO III käsiteltävänä olevassa asiassa sen määritti, kannalta tarpeen vai ei.

99 Komissio katsoo tältä osin, ettei ole ristiriitaista, että rikkomisen taloudellisia vaikutuksia tutkittaessa otetaan huomioon PO III:n hyväksymä tilanne kyseenalaistamatta kuitenkaan EHTY:n perustamissopimuksessa tarkoitettua tavanomaisen kilpailun käsitettä.

100 Samat perustelut pätevät komission mukaan hintojen vahvistamista koskeviin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. Siltä osin kuin valittaja arvostelee valituksenalaisen tuomion 262 kohdassa esitettyä toteamusta, jonka mukaan yritykset ovat tehneet hintasopimuksia, valitusperusteen tämä osa on komission mukaan jätettävä tutkimatta, koska se koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämää tosiseikkojen määritystä ja todistusaineiston arviointia.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

101 Aluksi on huomautettava, että kuten HT 32 d artiklasta, EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan ensimmäisestä kohdasta ja yhteisöjen tuomiois-

tuimen työjärjestyksen 112 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdasta seuraa, valituksessa on ilmoitettava täsmällisesti sekä se, miltä kaikilta osin tuomion kumoamista vaaditaan, että ne oikeudelliset perusteet ja perustelut, joihin erityisesti halutaan vedota tämän vaatimuksen tueksi (ks. vastaavasti asia C-248/99 P, Ranska v. Monsanto ja komissio, tuomio 8.1.2002, Kok. 2002, s. I-1, 68 kohta).

102 Käsiteltävänä olevassa asiassa valitusta on vaikea tulkita, koska valittaja sanoo riitauttavansa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun tavanomaisen kilpailun käsitettä koskevan tulkinnan, kun taas sen valitusperusteessa ei arvostella valituksenalaisen tuomion 300—320 kohtaa, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että tässä määräyksessä tarkoitettua tavanomaisen kilpailun käsitettä on tulkittava samalla tavoin kuin EY:n perustamissopimuksen 85 artiklaan sisältyvää vastaavaa käsitettä ja ettei komissio ole tulkinnut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan soveltamisalaa eikä soveltanut virheellisesti EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa tähän asiaan.

103 Siltä osin kuin valitusperusteen tämä osa on ymmärrettävä siten, että se koskee PO III:n osallisuutta valittajan moitittuihin rikkomuksiin, on kuitenkin todettava, ettei valittaja esitä mitään perusteluja, jotka kyseenalaistaisivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 490—556 kohdassa esittämän arvioinnin. Kyseisissä kohdissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on osoittanut, että kyseessä olevat yritykset olivat salanneet komissiolta niiden käymien kilpailua rajoittavien keskustelujen ja niiden tekemien sopimusten olemassaolon ja sisällön. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 554 kohdassa, että EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 4 kohdan määräykset ovat joka tapauksessa sisällöltään objektiivisia ja velvoittavat sekä yrityksiä että komissiota, joka ei voi vapauttaa yritystä niistä.

104 Tästä seuraa, että valittaja väittää vaikutuksettomasti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen tulkitessaan EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tavanomaisen kilpailun käsitettä, kun se ei ottanut huomioon komission hyväksymää ja rohkaisemaa kilpailutilannetta.

105 Lisäksi on todettava, että valitusperusteen tässä osassa riitautetaan tiettyjä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion eri kohdissa esittämiä hajanaisia toteamuksia muttei sisällä esitystä johdonmukaisista oikeudellisista väitteistä, joissa arvosteltaisiin nimenomaan sitä, kuinka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tavanomaisen kilpailun käsitettä joko oikeussäännön tulkinnan osalta tai sen osalta, kuinka sitä sovelletaan käsiteltävänä olevassa asiassa, kun otetaan huomioon PO III:n toiminta.

106 Koska neljännen valitusperusteen toinen osa on liian epäselvä, jotta siihen voitaisiin vastata, se on jätettävä tutkimatta.

107 Edellä esitetyn perusteella neljäs valitusperuste on osittain hylättävä perusteettomana ja osittain jätettävä tutkimatta.

Viides valitusperuste

108 Viidennessä valitusperusteessaan valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohtaa, jossa komissiolle annetaan toimivalta määrätä yrityksille sakkoja, ja loukkasi syyllisyysperiaatetta, kun se valittajan mukaan liioitteli valittajan syyllisyyden laajuutta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei valittajan mukaan ottanut huomioon seurauksia, joita aiheutui kyseisen artiklan 1 kohdassa tarkoitetun tavanomaisen kilpailun käsitteen todetusta epäselvyydestä, sekä oletti virheellisesti, että valittaja olisi ollut täysin tietoinen menettelynsä lainvastaisuudesta.

109 Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 411, 504, 514, 589 ja 590 kohdassa esittämä toteamus, jonka mukaan rikkomiset olivat ilmeisiä, oli ristiriidassa sen tuomion 643 kohdassa esittämän

toteamuksen kanssa, jonka mukaan PO III:n käyttäytyminen komission vuoden 1988 puolivälin ja vuoden 1990 lopun välisenä aikana toimeenpaneman valvontajärjestelmän yhteydessä on saanut aikaan eräänlaista epätietoisuutta EHTY:n perustamissopimuksessa tarkoitetun "tavanomaisen kilpailun" käsitteen sisällöstä.

110 Valittaja toteaa lisäksi, että moitittujen tosiseikkojen tapahtumahetkellä vallinneen oikeudellisen epävarmuuden yhteydessä PO III:n yrityksille esittämät yleiset kehotukset kilpailusääntöjen noudattamiseen eivät voineet johtaa siihen, että valittaja olisi tullut tietoiseksi menettelynsä lainvastaisuudesta.

111 Valittaja riitauttaa "salailutarkoituksen", jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 522 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa olettanut valittajalla olleen. Komission toimeenpaneman valvontajärjestelmän yhteydessä oli valittajan mukaan nimittäin välttämätöntä, että yritykset keräävät ja valmistelevat komission edellyttämiä tietoja. Yritysten kesken vaihdetut tiedot ja PO III:lle toimitetut tiedot eivät olleet identtisiä, koska PO III:lle toimitetut tiedot, jotka esitettiin yhteenvetona, olivat olennaisesti yleisluonteisempia ja epätarkempia.

112 Komissio väittää, että valitusperuste on jätettävä tutkimatta, sillä riitauttaessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmät, joiden mukaan rikkomiset olivat selviä ja ilmeisiä, hintojen vahvistamista koskevia tosiasiallisia sopimuksia oli ollut olemassa, toimituksia koskevia tietoja oli vaihdettu tai oli olemassa salailutarkoitus, valittaja riitauttaa tosiseikkojen määrittämisen ja arvioinnin, jotka kuuluvat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Komission mukaan valitusperuste on kuitenkin joka tapauksessa perusteeton, koska valittajan ei ole katsottu syyllistyneen mihinkään sellaiseen menettelytapaan, jonka laillisuus oli epäselvä, vaan kartellikiellon merkittäviin rikkomisiin, joista kyseinen yritys ei ole voinut erehtyä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

113 On todettava, että ennen kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 553 kohdassa, että yritykset ovat rikkoneet kilpailusääntöjä ja "samalla luoneet peitejärjestelyn, jonka tarkoitus on ollut suojata niitä markkinoiden valvonnasta huolehtivien PO III:n virkamiesten tarkkaavaisuudelta", se oli kyseisen tuomion 491—551 kohdassa tutkinut tarkkaan kaikkia tosiseikkoja ja todistusaineistoa.

114 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 516 kohdassa, että "asianosaisten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimittamat oikeudenkäyntiasiakirjat kuten myöskään tuomioistuimen määräämät asian selvittämistoimet ja prosessinjohtotoimet eivät ole osoittaneet, että PO III olisi ollut tietoinen perustamissopimuksen 65 artiklan rikkomisista, joihin kantajan on katsottu osallistuneen, puhumattakaan siitä, että se olisi käynnistänyt ne, rohkaissut niihin tai sallinut ne".

115 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korosti valituksenalaisen tuomion 552 kohdassa, että terästeollisuusyritykset ja niiden toimialajärjestö Eurofer ovat salanneet komission virkamiehiltä joidenkin käymiensä keskustelujen olemassaolon ja sisällön.

116 Kun otetaan huomioon nämä tosiseikat ja todistusaineisto, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut valituksenalaisen tuomion 553 kohdassa todeta, että yritykset eivät voi vapautua velvollisuudestaan noudattaa EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa väittämällä, että nämä virkamiehet olisivat olleet tai heidän olisi pitänyt olla tietoisia yritysten menettelytavoista.

117 Valituksenalaisen tuomion 643 kohdan osalta, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että käyttäytymisellään "PO III on aikaansaanut eräänlaista epätietoisuutta EHTY:n perustamissopimuksessa tarkoitetun 'tavanomaisen kilpailun' käsitteen sisällöstä", on todettava, että se kuuluu valituksenalaisen tuomion siihen osaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutkii rikkomisten taloudellisia vaikutuksia arvioidakseen, oliko sakon määrä vahvistettu suhteellisuusperiaatteen vastaisesti (valituksenalaisen tuomion 632—646 kohta).

118 Valituksenalaisen tuomion tässä osassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin siis tutki yhtä niistä arviointiperusteista, joita yleensä käytetään arvioitaessa rikkomisen vakavuutta, ja korosti valituksenalaisen tuomion 635 kohdassa, että EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan rikkominen voidaan todeta ja sakko määrätä kyseisen artiklan 5 kohdan perusteella silloinkin, kun kilpailunvastaisia vaikutuksia ei ole. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 636 kohdassa, kilpailunvastaisen menettelytavan vaikutus ei näin ollen ole ratkaiseva peruste arvioitaessa sakon asianmukaista määrää. Menettelytavan suunnitelmallisuuteen liittyvillä seikoilla voi olla suurempi merkitys kuin sen vaikutuksiin liittyvillä seikoilla, varsinkin kun kyse on sellaisinaan vakavista rikkomisista kuten hintojen vahvistamisesta ja markkinoiden jakamisesta, joihin käsiteltävänä olevassa asiassa on syyllistytty.

119 Valittajan mainitsemaa valituksenalaisen tuomion 643 kohdan lausetta ei voida tarkastella erikseen, vaan se on nähtävä osana ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyn kulkua. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jatkoi päättelyään samassa kohdassa ja katsoi, että kun otetaan huomioon komission toiminta, tässä asiassa tehtyjen rikkomisten vaikutuksia ei voida määritellä pelkästään vertaamalla kilpailua rajoittavista sopimuksista johtunutta tilannetta tilanteeseen, jossa yritykset eivät olisi lainkaan pitäneet yhteyttä keskenään. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan oli asianmukaisempaa verrata kyseisistä sopimuksista johtunutta tilannetta sellaiseen PO III:n tarkoittamaan ja hyväksymään tilanteeseen, jossa yritysten oletettiin kokoontuvan ja keskustelevan muun muassa tulevia hintoja koskevista ennusteistaan yleisellä tasolla.

120 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei näin ollen ole toiminut ristiriitaisesti, kun se on ottanut huomioon komission toiminnan arvioidessaan rikkomisten

taloudellisia vaikutuksia ja todennut, ettei tällä toiminnalla ollut mitään vaikutusta siihen, tiesivätkö kyseessä olevat yritykset varmasti, että moititut menettelytavat olivat kilpailunvastaisia.

121 Tästä seuraa, että viides valitusperuste on perusteeton.

Kuudes valitusperuste

122 Kuudes valitusperuste, jonka mukaan EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohtaa on sovellettu virheellisesti, koskee syyllisyyden arviointia tietojenvaihtojärjestelmien osalta. Se liittyy valituksenalaisen tuomion 644 ja 649 kohtaan, joissa todetaan seuraavaa:

"644 Tältä kannalta ei voida poissulkea sitä, että PO III:n hyväksyttävänä pitämän tyyppinen yritysten välinen näkemysten vaihto hintoja koskevista 'ennusteista' olisi saattanut myös ilman teräspalkkikomiteassa tässä tapauksessa tehtyjen kaltaisia sopimuksia helpottaa sitä, että asianomaiset yritykset omaksuvat yhdenmukaisen markkinakäyttäytymisen. Vaikka oletettaisiin, että yritykset olisivat pitäytyneet yleisluonteiseen ja mihinkään velvoittamattomaan näkemysten vaihtoon hintoja koskevista odotuksistaan pelkästään komission kanssa pidettävien konsultaatiotapaamisten valmistelemiseksi ja että yritykset olisivat ilmaisseet komissiolle valmistelukokoustensa täsmällisen luonteen, siinäkään tapauksessa ei siten ole poissuljettua, että tällainen PO III:n hyväksymä yritysten välinen yhteydenpito olisi saattanut vahvistaa markkinakäyttäytymisen jonkinasteista samansuuntaisuutta varsinkin hinnankorotuksissa, jotka ovat ainakin osaksi johtuneet vuoden 1989 suotuisasta taloudellisesta suhdanteesta.

— —

649 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 385 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa esitetyistä syistä jo todennut, että kantajan osallistumista riidanalaisen päätöksen 263—272 perustelukappaleessa kuvattuihin tietojenvaihtojärjestelmiin on pidettävä erillisenä perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan rikkomisena. Sen vuoksi komissio on perustellusti ottanut huomioon tämän erillisen rikkomisen kantajalle määrättyä sakkoa koskevassa laskelmassa."

123 Valittaja väittää tämän valitusperusteen ensimmäisessä osassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on määrätyn sakon määrää arvioidessaan virheellisesti rajoittanut toteamuksensa, jotka liittyvät komission luoman valvontajärjestelmän tavanomaiseen kilpailuun kohdistuviin vaikutuksiin, koskemaan ainoastaan hintojen vahvistamista koskevia sopimuksia. Näitä toteamuksia olisi pitänyt soveltaa myös tietojenvaihtojärjestelmiin.

124 Valittaja väittää valitusperusteen toisessa osassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohtaa, kun se valituksenalaisen tuomion 649 kohdassa piti tietojenvaihtoa erillisenä rikkomisena ja hyväksyi tämän erillisen rikkomisen huomioon ottamisen sakon määrää laskettaessa, vaikka valittajan mukaan tietojenvaihtojärjestelmä oli ainoastaan liitännäinen muihin rikkomisiin nähden.

125 Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen hintojen vahvistamista koskeviin sopimuksiin liittyvän sakon alentamiseksi käyttämät perustelut eivät päde moititun tietojenvaihdon osalta. Valituksenalaisen tuomion mistään kohdasta ei ilmene, että yksittäisten tietojen vaihto olisi ollut valvontajärjestelmän yhteydessä välttämätön. Yritykset olisivat voineet tyytyä antamaan yksittäiset tietonsa sellaisen keskusyksikön käyttöön, jota koskee luottamuksellisuusvelvoite ja joka olisi toimittanut ainoastaan yhdistettyjä tietoja.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

126 On todettava, että tämän valitusperusteen ensimmäisellä osalla valittaja riitauttaa myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviot, jotka se esitti valituksenalaisen tuomion siinä osassa, joka koski rikkomisten taloudellisten vaikutusten tutkimista arvioitaessa sitä, oliko sakon määrä vahvistettu suhteellisuusperiaatteen vastaisesti. Valittaja arvostelee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ottanut tietojenvaihdon osalta huomioon sitä seikkaa, että rikkomisen taloudelliset vaikutukset ovat samat kuin komission tarkoittaman ja hyväksymän toiminnan vaikutukset, vaikka se oli valittajan mukaan ottanut tämän seikan huomioon hintojen vahvistamista koskevien sopimusten osalta.

127 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 644 kohdassa, että hintojen vahvistamista koskevan sopimuksen vaikutusten arvioimiseksi voi olla taloudellisesti perusteltua ottaa huomioon PO III:n hyväksyttävänä pitämä yritysten välinen näkemysten vaihto hintoja koskevista ennusteista, koska tällainen näkemysten vaihto voi aiheuttaa yhdenmukaisen markkinakäyttäytymisen, jonka taloudelliset vaikutukset ovat samat kuin tällaisen sopimuksen vaikutukset mutta joka ei ole EHTY:n perustamissopimuksen vastainen kilpailunvastainen menettelytapa.

128 On kuitenkin todettava, ettei valittaja ole osoittanut, että oli olemassa tietojenvaihtojärjestelmä, jota komissio piti laillisena, tai että tällainen järjestelmä olisi voinut saada aikaan yhdenmukaisen markkinakäyttäytymisen, jonka taloudelliset vaikutukset olisivat samat kuin moitittujen tietojenvaihtojärjestelmien vaikutukset.

129 Kuten valituksenalaisen tuomion 544 kohdasta ilmenee, ainoa komission tuntema tilauksiin ja toimituksiin liittyvä tietojenvaihtojärjestelmä koski päinvastoin pikatilastoja, jotka "olivat yrityskohtaisesti koottuja — — tuotteittain ja maakohtaisten kohdemarkkinoiden suhteen jaoteltuja, joten yksikään yritys ei voinut laskea kilpailijoidensa markkinaosuuksia".

130 Se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 407 kohdassa, että riidanalaiset tietojenvaihtojärjestelmät eivät kuuluneet komission hyväksyttävinä pitämiin tietojenvaihtojärjestelmiin, johtuu siitä, että niiden taloudelliset vaikutukset ovat erilaiset kuin pikatilastojen kaltaisten tietojen vaikutukset, sillä "riidanalaiset järjestelmät ovat vaikuttaneet huomattavasti niihin osallistuneiden yritysten päätöksenteon itsenäisyyteen" (valituksenalaisen tuomion 401 kohta), mikä sulkee väistämättä pois sen mahdollisuuden, että yksittäiset itsenäiset päätökset olisivat samanlaisia.

131 Tämän vuoksi valittajan kuudennen valitusperusteen ensimmäinen osa on perusteeton.

132 Valitusperusteen toisen osan osalta, joka koskee seuraamusta arvioitaessa tapahtuvaa sen huomioon ottamista, että valittaja on osallistunut tietojenvaihtojärjestelmiin, on huomautettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen todenneen valituksenalaisen tuomion 392 kohdassa, että näitä järjestelmiä pidettiin riidanalaisessa päätöksessä erillisinä rikkomisina. Kyseisen tuomion 393—412 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkasti, että ne ovat sellaisinaan kilpailunvastaisia.

133 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi valituksenalaisen tuomion 649 kohdassa perustellusti sen, että komissio otti sakon määrää laskiessaan huomioon tämän erillisen rikkomisen.

134 Tästä seuraa, että myös kuudennen valitusperusteen toinen osa on perusteeton.

135 Tämän vuoksi kuudes valitusperuste on hylättävä perusteettomana.

Seitsemäs valitusperuste

136 Seitsemäs valitusperuste koskee EHTY:n perustamissopimuksen 15 artiklan virheellistä soveltamista siltä osin kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei määrännyt seuraamusta siitä, että riidanalaisen päätöksen perustelut olivat riittämättömät sakon määrän laskemisen osalta. Tällä valitusperusteella valittaja riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 606 kohdassa esittämän toteamuksen, jonka mukaan riidanalaiseen päätökseen sisältyy riittävä ja asianmukainen selostus seikoista, jotka on yleisesti otettu huomioon todettujen eri rikkomisten vakavuutta arvioitaessa.

137 Valittaja katsoo, että asianosaisten on voitava suoraan komission päätöksen sisältämistä sakon määrän laskemisen perusteluista saada selville arviointiperusteet, joita heitä koskevassa asiassa on konkreettisesti käytetty sakon laskemiseksi, sekä näiden arviointiperusteiden käyttötapa. Näin ei käsiteltävänä olevassa asiassa ole.

138 Riidanalaisen päätöksen perusteella ei valittajan mukaan voida määrittää sitä, miten rikkomisen kesto on vahvistettu. Valittaja viittaa tältä osin valituksenalaisen tuomion 612 kohtaan, jonka mukaan "ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tutkima tosiseikasto osoittaa, että komissio on viittaamalla joko asianomaisten menettelytapoihin tai näihin menettelytapoihin liittyviin ajanjaksoihin asianmukaisesti perustellut riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa rikkomisiksi katsottujen menettelytapojen kestoajan". Valittajan mukaan kyseisen päätöksen perusteellisenkin tarkastelun perusteella voidaan ainoastaan arvailla, muttei missään tapauksessa tietää varmasti, mikä on se tarkka ajanjakso, jonka kuluessa rikkomiset olivat komission mukaan tapahtuneet.

139 Valittajan mukaan valituksenalaisen tuomion 608 ja 609 kohta, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut asiassa merkitykselliseen oikeuskäytäntöön, ja valituksenalaisen tuomion 610 ja 611 kohta, joissa ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuin on katsonut komission oikeudenkäynnin aikana toimittamien numerotietojen olevan riittäviä, ovat keskenään ristiriitaisia sakon määrän vahvistamista koskevien numerotietojen osalta. Tällaisten perustelujen pitäisi kuitenkin sisältyä jo päätökseen, jossa sakko määrätään. Muutoin yritykset, joita asia koskee, voisivat saada sakon laskentatavan tietoonsa ainoastaan nostamalla kanteen.

140 Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi aivan oikein sitä, kuinka sakon eri laskentaperusteita on sovellettu kuhunkin yritykseen. Se tutki valituksenalaisen tuomion 607 kohdassa kunkin rikkomisen kestoa, 614 kohdassa uusimista ja 626 kohdassa valittajan osakepääomaa. Näin ollen valitusperuste on komission mukaan tältä osin perusteeton.

141 Komissio katsoo, että arvostelu, joka koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittamaa rikkomisen keston arviointia, on jätettävä tutkimatta, koska se kohdistuu tosiseikkojen arviointiin, joka kuuluu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan.

142 Sakon laskemisen osalta komissio toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pitänyt suotavana, että sakon matemaattinen laskentatapa olisi ilmaistu päätöksessä, jossa sakko määrätään, muttei ole vaatinut tätä. Komission mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että sakon määrittämisessä käytetyt arviointiperusteet ilmenivät päätöksestä. Komission mukaan valitusperusteen tämä osa on perusteeton.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

143 On huomautettava, että EHTY:n perustamissopimuksen 15 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan "komission päätökset, suositukset ja lausunnot perustellaan, ja niissä viitataan niihin lausuntoihin, jotka on hankittava".

144 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että velvollisuudella perustella yksittäistapausta koskeva päätös on tarkoitus antaa yhteisöjen tuomioistuimelle mahdollisuus tutkia päätöksen laillisuus sekä antaa asianosaiselle riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko se mahdollisesti virheellinen, jolloin sen pätevyys voidaan riitauttaa (asia 32/86, Sisma v. komissio, tuomio 7.4.1987, Kok. 1987, s. 1645, 8 kohta).

145 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 606 kohdassa aivan oikein, että riidanalaisen päätöksen 300—312, 314 ja 315 perustelukappaleeseen sisältyy riittävä ja asianmukainen selostus seikoista, jotka on yleisesti otettu huomioon todettujen eri rikkomisten vakavuutta arvioitaessa, ja totesi valituksenalaisen tuomion 607 kohdassa aivan oikein, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa on eritelty kunkin rikkomisen yhteydessä huomioon otettu kestoaika.

146 Riidanalaisen päätöksen 300 perustelukappaleessa mainitaan rikkomisten vakavuus ja sakkojen määrää vahvistettaessa huomioon otetut seikat. Päätöksen 301 perustelukappaleessa on otettu huomioon terästeollisuuden taloudellinen tilanne, 302—304 perustelukappaleessa rikkomisten taloudelliset vaikutukset, 305—307 kohdassa se, että ainakin osa yrityksistä tiesi toimintansa olevan tai voivan olla EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan vastaista, 308—312 perustelukappaleessa väärinkäsitykset, joita kriisijärjestelmän aikana saattoi syntyä, ja 316 perustelukappaleessa rikkomisten kesto. Riidanalaisessa päätöksessä selvitetään lisäksi yksityiskohtaisesti kunkin yrityksen osallistuminen kuhunkin rikkomiseen.

147 Sen osalta, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa ei ole eritelty kunkin rikkomisen kestoaikaa sen alkamispäivästä päättymispäivään vaan ainoastaan kuukausina arvioituna, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein katsonut, että tämä erittely muodostaa riittävät perustelut, kun otetaan huomioon sakkoja laskettaessa huomioon otettavat arviointiperusteet. Lisäksi on todettava, että riidanalaisessa päätöksessä esitetty tosiseikkojen kuvaus sisältää lukuisia päivämääriä, joiden perusteella voidaan selvittää ajanjaksot, joina rik-

komiset ovat tapahtuneet, eikä valittaja missään tapauksessa ole esittänyt mitään seikkaa sen osoittamiseksi, että rikkomisten keston arviointi kuukausina olisi sen osalta virheellinen.

148 On todettava, että riidanalaisen päätöksen sisältämien tietojen perusteella kyseessä oleva yritys on voinut saada tietoonsa toimenpiteen perustelut voidakseen puolustaa oikeuksiaan ja yhteisöjen tuomioistuimella on mahdollisuus tutkia kyseisen päätöksen laillisuus. Tästä seuraa, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin soveltanut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 15 artiklaa, kun se katsoi päätöksen perustelujen olevan riittävät sakkojen määrän määrittämisen osalta.

149 Sakkojen määrän laskemista koskevien numerotietojen esittämisen osalta on huomautettava, että tällaiset numerotiedot, vaikka ne ovatkin hyödyllisiä ja toivottavia, eivät ole välttämättömiä sakkojen määräämistä koskevan päätöksen perusteluvelvollisuuden täyttämiseksi, ja samalla on korostettava, että komissio ei missään tapauksessa voi luopua harkintavallastaan käyttämällä yksinomaan ja mekaanisesti aritmeettisia laskentakaavoja (ks. asia C-291/98 P, Sarrió v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-9991, 75—77 kohta ja em. asia Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 464 kohta).

150 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen aivan oikein ja ristiriidattomasti huomauttanut valituksenalaisen tuomion 608 ja 609 kohdassa, että sakkojen määrän laskemista koskevien numerotietojen ilmoittaminen on suotavaa, mutta kuitenkin todennut valituksenalaisen tuomion 607 kohdassa, että riidanalaisen päätöksen perustelut olivat sakkojen määrän osalta riittävät.

151 Tästä seuraa, että seitsemäs valitusperuste on perusteeton.

Kahdeksas valitusperuste

152 Kahdeksannessa valitusperusteessa valittaja katsoo, että koska menettely kesti liian kauan, lähes viisi vuotta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin loukkasi valittajan oikeutta saada oikeussuojaa kohtuullisen ajan kuluessa.

153 Komissio väittää, että tämä valitusperuste on perusteeton, sillä menettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ei ollut suhteettoman pitkä, kun otetaan huomioon asian olosuhteet. Komission mukaan käsiteltävänä olevassa asiassa taloudelliset intressit ovat olleet huomattavia. Menettely on ollut monimutkainen, siinä on käsitelty 11:tä neljällä eri kielellä nostettua kannetta, ja se on edellyttänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta mittavan asiakirja-aineiston laajaa tutkimista. Menettely viivästyi myös asiakirjojen toimittamista koskevien kysymysten ratkaisemisen vuoksi.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

154 On todettava, että yhteisön oikeuden yleistä periaatetta, jonka mukaan jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, ja erityisesti oikeutta kohtuullisen ajan kuluessa käytävään oikeudenkäyntiin, sovelletaan myös niihin oikeudenkäynteihin, joiden kohteena on komission päätös siitä, että yritykselle määrätään sakkoa kilpailusääntöjen rikkomisesta (asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok. 1998, s. I-8417, 21 kohta ja em. asia Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 179 kohta).

155 Käsittelyajan kohtuullisuutta on arvioitava kunkin asian ominaispiirteiden perusteella ja erityisesti sen perusteella, mikä merkitys oikeusriidalla on asianosaiselle, asian monitahoisuuden perusteella sekä kantajan ja toimivaltaisten viranomaisten käyttäytymisen perusteella (em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 29 kohta ja em. asia Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 187 kohta).

156 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tältä osin, ettei arviointiperusteiden luettelo kuitenkaan ole tyhjentävä eikä käsittelyajan kohtuullisuuden arviointi edellytä asian olosuhteiden järjestelmällistä tarkastelua kunkin arviointiperusteen valossa, kun menettelyn kesto vaikuttaa perustellulta yhden ainoan arviointiperusteen nojalla. Näitä arviointiperusteita käyttäen ratkaistaan, onko jonkin asian käsittelyaika ollut perusteltu vai ei. Niinpä asian monitahoisuudella tai kantajan viivästystä aiheuttavalla käyttäytymisellä voidaan perustella menettelyn ensi näkemältä liian pitkää kestoa. Käsittelyajan voidaan toisaalta katsoa olleen kohtuullista pidempi pelkästään yhden ainoan arviointiperusteen valossa, erityisesti silloin, kun menettelyn kesto on seurausta toimivaltaisten viranomaisten käyttäytymisestä. Tietyn hallintovaiheen kestoa voidaan tarvittaessa pitää heti kohtuullisena, kun se vaikuttaa olevan kyseisenlaisten asioiden keskimääräisen käsittelyajan mukainen (em. asia Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 188 kohta).

157 Käsiteltävänä olevassa asiassa on huomautettava, että oikeudenkäyntimenettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa alkoi valittajan nostettua kumoamiskanteen riidanalaisesta päätöksestä 8.4.1994 ja päättyi valituksenalaisen tuomion antamiseen 11.3.1999. Menettely kesti siis lähes viisi vuotta.

158 Tällainen kesto on ensi näkemältä huomattava. On kuitenkin muistettava, että 11 yritystä nosti kumoamiskanteen samasta päätöksestä neljällä eri oikeudenkäyntikielellä.

159 Kuten valituksenalaisen tuomion 50—56 kohdassa huomautetaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on täytynyt käsitellä useita riitautuksia, jotka koskevat oikeutta tutustua hallinnolliseen menettelyyn liittyviin asiakirjoihin. Komissio toimitti 24.11.1994 yhteensä noin 11 000 riidanalaiseen päätökseen liittyvää asiakirjaa, mutta vetosi samalla siihen, ettei asianomaisille yrityksille annettaisi tietoja liikesalaisuuksia sisältävistä asiakirjoista eikä komission sisäisistä asiakirjoista, minkä vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen täytyi kuulla asianosaisia tältä osin, tutustua kaikkiin asiakirjoihin ja määrittää, mihin asiakirjoihin kukin asianosainen sai tutustua.

160 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on yhdistetyissä asioissa T-134/94, T-136/94, T-137/94, T-138/94, T-141/94, T-145/94, T-147/94, T-148/94, T-151/94, T-156/94 ja T-157/94, NMH Stahlwerke ym. vastaan komissio, 19.6.1996 antamallaan määräyksellä (Kok. 1996, s. II-537) ratkaissut kysymyksen kantajien oikeudesta tutustua oikeudenkäyntiaineistoon sisältyviin komission toimittamiin sellaisiin asiakirjoihin, jotka ovat peräisin osaksi kantajilta itseltään, ja sellaisiin asiakirjoihin, jotka ovat peräisin tähän menettelyyn osallistumattomilta kolmansilta osapuolilta ja jotka komissio on luokitellut luottamuksellisiksi näiden kolmansien edun vuoksi.

161 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa NMH Stahlwerke ym. vastaan komissio 10.12.1997 antamallaan määräyksellä ratkaissut kantajien pyynnöt saada tutustua komission "sisäisiksi" luokittelemiin asiakirjoihin.

162 Muiden yritysten, joita riidanalainen päätös koskee, vireille saattamat asiat on yhdistetty asian selvittämistä ja suullista käsittelyä varten. Kuten valituksenalaisen tuomion 57—67 kohdassa todetaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määräsi lukuisista asian selvittämistoimista tämän oikeudenkäyntimenettelyn valmistelemiseksi. Tässä yhteydessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esitti kantajille useita kirjallisia kysymyksiä sekä määräsi asiakirjojen toimittamisesta ja todistajien kuulemisesta.

163 Suullinen käsittely päätettiin 27.3.1998 pidetyn istunnon lopuksi.

164 Valituksenalainen tuomio annettiin 11.3.1999 eli samana päivänä kuin kymmenen muuta tuomiota, joissa ratkaistiin riidanalaisesta päätöksestä nostetut kanteet.

165 Edellä esitetyn perusteella valituksenalaisen tuomion antamiseen päättyneen oikeudenkäyntimenettelyn kestoa selittävät moitittuun sopimukseen osallistuneiden ja riidanalaisesta päätöksestä kanteen nostaneiden yritysten määrä, joka

edellytti näiden eri kanteiden samanaikaista tutkimista, oikeudelliset kysymykset, jotka liittyivät oikeuteen saada tutustua komission mittavaan asiakirja-aineistoon, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama asiakirja-aineiston syvällinen tutkiminen ja menettelymääräyksissä sille asetetut kielivaatimukset.

166 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn oikeudenkäyntimenettelyn kesto on perusteltu, kun otetaan huomioon asian erityinen monitahoisuus.

167 Kahdeksas valitusperuste on näin ollen perusteeton.

168 Edellä esitetyn perusteella valitus on hylättävä.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Valitus hylätään.

2) Thyssen Stahl AG velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Wathelet Edward La Pergola

Jann von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 2 päivänä lokakuuta 2003.

R. Grass M. Wathelet

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja